

Egy láda dicsőség

A katonák kora hajnalban ágyúdörgésre ébredtek. Halványan vöröslött a láthatár, fölötte pizkosszürke felhők gomolyogtak, ritkásan szitált a hó, sűrű pamacsokban füst szállingózott. A dörgést a környező dombok visszaverve megsokszorozták, a fagyos léghen gránátok vijjogtak, becsapódtak, majd a robbanások nyomán a földdel vegyes hó oszlopokban kavargott az égre. A parttól partig befagyott Don páncélját pár lövedék fölszakította, a zöldes víz fölbugyogott, míg a jég újra beállt. A teljes frontszakasz egyetlen fülsiketítő robbanásba olvadt, végül a dőrej elcsitult, hogy nemsoká újra kezdődjön. Majd jöttek a vijjogó Sztálin- orgonák. Csoda, hogy a lövészárkok és a hóba vájt, gerendákkal, deszkákkal erősített fedezékek egy része épen maradt. Hihetetlen, hogy a tűzvihar néhány behavazott társzekeret is megkímélt. Lélegzetnyi szünet után kezdődött a roham. Vattakabátos, füles kucsmás, gombasisakos szovjetek tízezrei a jégen csúszkálva-botladozva futottak, megállás nélkül ropogtak a géppisztolyok. Ellenállásba alig ütköztek. Itt-ott dörrent egy páncéltörő ágyú, fölkelepelt pár golyószóró, de kevés és gyöngye ahhoz, hogy a támadást megakassza. Végül partközelen a M. Kir. III. honvéd hadtest huszonkettedik gyalogezredének egy rövid szakaszon sikerült a szovjeteket feltartóztatnia. A Don jegét hullák borították, a fegyverropogás megritkult, majd elhalt. A fronton elterpeszkedett a csönd. Csak itt-ott csettegett egy závarzat, dobbantak a bakancsok és nemezcsizmák, távolabb egy ló sikoltva a hóra rogyott, máskülönben a fölszagatott táj ijesztő némaságba süppedt.

Az ezredtörzs fedezékét egy nehézágyú telibe találta. Ott senki sem maradt életben. A robbanás darabokra tépte a kívül toporgó őrséget is. A becsapódás nyomán csak egy füstölgő verem maradt, kiálló, elszenesedett deszkákkal és a tiszték szétszóródott testrészeivel.

Száz méterrel odébb Döbörhegyi Kornél főhadnagy gyulladt szemét dörzsölgetve nehézkesen föltápáskodott. A légnymás őt és embereit földre verte, de nem esett bajuk. A bunker gerendáin táncoló lángocskák kialudtak, a romokat vér és korom fődte.

– Hozzám! – kiáltotta.

A katonák tántorogva körbevették.

– A század?

A csönd fullasztóan megvastagodott.

Végül egy őrmester nagy nehezen kinyögte:

– Főhadnagy úrnak alázatosan jelentem, nemtom.

– Nézzük meg! Utánam indulj!

Futamatnyira harminc-negyven ember ácsorgott, reszketve-dideregve. Üres pillantást vettek a főhadnagra. Egyikük sem tisztelgett, néhányan tántorogva léptek odébb. Döbörhegyi rájuk hörrent:

– Ennyien maradtatok?

– Lássá.

A katona zavaros szemekkel folytatta:

– Csuda, hogy mink élünk.

– Szakaszvezető! Öt emberrel járják végig a lövészárkot!

Lehorgasztott fejjel tértek vissza. Egyikük némán ingatta a fejét. Bár közel két éve szolgálnak, az iszonyú pusztítás őket is megdöbbentette. Nem találtak szavakat, de nem is volt értelme szólni. Távolabb az ágyúk és aknavetőök újra feldörögtek, de itt csalóka nyugalom honolt. A Don túlpartján sürgölődő fogatos tűzerek, óriás zöld hernyókként araszoló T-34-es páncélosok, teherautókra szerelt rakétavetőök meg az arcvonalba rendezett katonatömeg készülődött a következő rohamra.

– Szedjék össze a lőszert, az élelmiszert, a takarókat, minden használható! – morogta Döbörhegyi. – Tíz percet kapnak. Igyekezzenek!

Az emberek nagy nehezen magukhoz tértek, és futólépésben távoztak. A fegyelem nem bom-

lott föl, de láthatóan kevés kellett volna hozzá. A főhadnagy tekintélye és a határozott utasítás megértette velük, hogy a visszavonulással nem lehet késlekedni. Örültek, hogy legalább parancsot kaptak, más választásuk különben sem volt. Tudták, hogy örülség mínusz húszfokos hidegben csak úgy belerohanni a facsonkokkal pettyezett havas pusztaságba, ahol az éh- és fagyhalál a katonát hamarabb utoléri, mint a 40. hadsereg támadó harccsoportja. Még nem tudták, hogy a szovjetek urivi hídfőállása egyre tágul, a Don túlszárnyáról odaözönlnek a páncélosok, a gépesített gyalogság, a tábori ágyúk, a nehéz géppuskák és a rakétavető. Azt viszont nagyon is, hogy a kétszáz kilométer hosszan nyújtózó védvonal papírvékony.

Ahogy összeverődtek, a főhadnagy röviden közölte, irány Osztankino vagy Szeljavino. A hadosztálytartalékot oda vonták össze. Arra mennek, amerre biztonságosabbnak látszik.

Lehajtott fejfel szétszóródva megindultak, hogy a félszázadot pár légiakna ne pusztítsa el. A kiképzés és a fronton szerzett tapasztalat egyvalamit alaposan beléjük sulykolt: az életben maradás törvényét. Kikovácsolt valamiféle bajtársiasságot, nemcsak a bakák közt, a jobb érzésű altisztek és tisztek részéről is. Döbörhegyivel szerencsésük volt. A fiatal főhadnagy szigora és pattogó szűkszavúsága mögött belátás rejlett, s ami mindennél előbbre való: törődés az alantásokkal. Tisztiszolgájával is emberségesen bánt. Nem bizalmaskodott, de fölöslegesen nem is ugrottatta. A fronton az alakisággal alig foglalkozott, annál inkább a fegyverrel, a lőszerrel, az élelmezéssel és a tűzifával. Havonta rendelt egészségügyi felülvizsgálatot, holott az orvoshiány a németeknél is elképesztő. Kenőcsöt hozatott a fagydaganatokra, a Ludovikán szerzett elsősegély-ismereteivel maga is gyógyított, a nős és családos férfiaknak szabadságot eszközölt ki – egyre ritkábban sikerült – annak ellenére, hogy őt nem engedték haza, s nem is törekedett rá.

Csak egy szakaszvezető utálta. Szerszámlakatosból lett géppuskás, a fegyvert jól kezeli, bártornak is mondható, de a tisztek, általában az „úri osztály”, bármiféle képzett személy gyűlölete, ha nem vigyáz, kiül az arcára, cimborái közt a háború értelmetlenségéről beszél, Horthy kormányzót szidja, a honvédő szovjetek mellett óvatosan

agitál, és a tőke ragadozó természetét meg a zsírosparasztok mohóságát kárhoztatja. Zajos sikert a zömmel földműves, úgynevezett „egylovas” gazdák, summások és cselédek közt nem arat, mivelhogy túlságosan tekintélytisztelők, de ha a majdani földosztást hozza szóba, meghallgatják, páran helyeselnek. Csakhogy a fronton, örökös életveszélyben távoli s alig hihető.

– Meglássuk, mi lesz otthon... Ha lesz – morogják, azzal fölállnak, és odébb lépnek.

Döbörhegyi a szakaszvezető nézeteiről tudott, de azt is, hogy a katonákat nemigen győzi meg. A parancsot végrehajtja, a harctéri fegyelmet nem lazítja, mert azzal kockáztatná a többiek biztonságát meg a sajátját is. Hadbírószág elé állíthatná, de egyelőre nincs miért. Ki-ki fecsegen, amit akar, míg nyíltan nem szít lázadást, arról nem szólva: ha próbálna átszökni a szovjetekhez, a Don innenső vagy túlszárnyáról felszólítás nélkül lelőné. Eszes fickó, jó géppuskás, a többi lényegtelen.

Másfél hete ünnepelték a karácsonyt – ha a fronton egyáltalán ünnepnek nevezhető. Az egységhez ellátogatott vitéz Bakay Szilárd altábornagy és vitéz Solymossy Ulászló ezredes, de a bátorítást az örökös vigyázat miatt csak a tisztek és pár száz katona tudta meghallgatni. Ajándéku kötétt kesztyűt, harisnyát, meleg sálát, a sisak alá gyapjú fejedőt kaptak. Bakay és Solymossy szűkszavúan méltatták a jólelkű honleányok áldozatkészségét, és kintartásra buzdítottak, de úgy, mintha a győzelemben maguk sem hinnének. Végül feszesen tisztelegtek, kocsiba szálltak, és elrobogtak. A karácsonyból a kavargó hóesésen, pár fenyőágon és a meleg holmikon kívül ennyi maradt. Utóbbiért is hálálkodtak, mert a lövészárokban hónapok óta dideregtek. Azt is megjegyezték, a főhadnagy a magából egy gyapjúsálat a tisztiszolgájának adott. A karácsony másnapja azonban a rettenet miatt vált emlékezetessé. A dermesztő hidegben szikrázott a napsütés, a halványkék égen báránnyelű sem úszkált, a szél elült. A főhadnagy nála is fiatalabb segédtisztjével, Kornis László gróffal a folyópartra ballagott, hogy a mozdulatlan túlszárnyat nézegessék. Döbörhegyi bevonuláskor, nem sokkal a menetparancs előtt Kornis édesanyjának megígérte, az ifjoncra ügyelni fog. A bakák persze nem tudták, mert a főhadnagy a

zászlóssal csöppet sem kivételezett. Barátságuk csupán néha-néha, személyes társalgásaik során nyilvánult meg, akkor is a szolgálati keretek közt, bár kettesben tegeztek egymást.

Távcsövével a szovjet állásokat vizsgálgatva hátraszólt:

– Lacikám, úgy vélem, az oroszok ma nem fognak támadni. Később ünneplik a karácsonyt, de fene tudja... Mintha a miénket tiszteletben tartanák.

Jóformán ki sem mondta, a túlpartról ágyúlövés dörrent. A főhadnagy fölnézett, majd tűnődve folytatta:

– Csak egy. Tán véletlen elsült.

Nem kapott választ.

Megfordult és hátranézett. Kornis a hóba roskadva hevert, nyakából ömlött a vér, fejét csak egy bőrcafát tartotta. Egy kósza gránátszilánk letépte. Döbörhegyi percekig megszólalni sem tudott, végül felüvöltött:

– Emberek! Hozzám!

A rohanva érkező katonákra hörrent:

– Vigyék hátra! Iratait, személyes holmiját a fedezékbe. Ássák meg a sírját! Ácsoljanak egy fakeresztet, aztán elbúcsúztatjuk!

Jó fél órát ácsorgott, majd visszasétált, a fél-századot sorfalba rendezte, négy katona a zsákba göngyölt hullát óvatosan a gödörbe engedte, és havat lapátoltak rá. A főhadnagy röviden méltatta Kornist, egy szakasz díszsortüzet lőtt, végül némán szétoszlottak. Döbörhegyi ügyelt rá, hogy az eset többé szóba se kerüljön.

Visszavonuláskor óriási szerencsájük volt: a Donra ritkás köd ereszkedett. A szovjetek az előretörést azon a szakaszon nem kockáztatták, inkább vaktában lövöldöztek, de a hírhedt pontatlan dobtáras géppisztolyok csekély lőtávolságukkal a menekülőket utol sem érték. A feltámadó szél a nyirkos ködöt eloszlatta, ám addigra sikerült jócskán eltávolodniuk. A kerékabroncsok, teherautó-gumik, lánctalpak tépte dülőkön a menetelés pár óra alatt vánszorgássá lassult. A jeges szél vágott, mint a borotva, behatolt a köpenyek és a sisakok alá, a kötött kesztyűs ujjakat karmokká dermesztette. Döbörhegyi még nem rendelt pihenőt. Tudta, az embereknek muszáj mozogniuk.

Hirtelen valaki kizuhant a sorból. Fiatal legény, tán húszéves. Nem bírta a talpalást, a sú-

lyos málhát, az összesodort havas pokrócot, a gyalogsági ásót, a Mannlicher-FÉG puskát és a tölténytárákat. Addig tántorgott, míg eldőlt.

A főhadnagy rákiáltott:

– Felállni! Gyerünk tovább!

A legény megkínzott arccal mosolygott.

– Nem hallja?

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem... Nem bírom.

A géppuskás halkán morogta:

– Nem mindegy, hol döglik meg szegény?

Döbörhegyi rögvest kiadta az utasítást:

– Két ember állítsa talpra! Másik kettő vegye át a málhát! Én hozom a löszert és a fegyverét.

Szóttalanul vánszorogtak tovább.

Nagy nehezen kisütött a nap, nem annyira, hogy a havat latyakká olvassza, de valamicskét melegített. A legény magához tért, Döbörhegyihez fordult, és szégyenlősen-halkan kibökte:

– Főhadnagy úr bátorítását hálásan köszönöm. Kérem a puskát és a tárákat.

– Fogja! Még egyszer ne forduljon elő!

A szél elállt, az ágyúdörgés halkult, a környéket alig verték föl robbanások, végül abba-maradtak. Ám a fémcsatok koccanása, a fegyvercsörgés és a ropogó léptek az üres lapályon még ijesztőbbnek tüntek. Előttük-mögöttük lélek sem látszott. A katonák nagy nehezen fölfogták, a zászlóaljából rajtuk kívül senki sem maradt életben.

Végőskig kimerülve kora estefelé érkeztek Osztankinóba. Addigra a hadosztálytörzs a barakkokat, hevenyészett raktárakat, üzemanyag-tartályokat kiürítette. Döbörhegyi a kerékvágatokból és a lábnyomokból megállapította: a visszavonulásra pár órája kerülhetett sor.

– A jó kurva anyjukat – morogta valaki. – Itt hagytak.

A főhadnagy szárazon közölte:

– A tartalékoknak elsősorban a hadianyagot kell menteniük. Kiépítik az új védvonalat az elmentámadáshoz. Aki lázít, helyben agyonlövöm. Értesék meg: az illető nem csak a maga, mindannyiunk életét kockáztatja. Indíts a barakkba, és rakjanak tüzet! Tíz embert őrségbe állítok. Önként jelentkezőket kérek. Kétóránként váltás. Az elsőt, a harmadikat és a negyediket én irányítom.

Egy szakasz kilépett, az őrzető kihúzta magát, és pattogva közölte:

– Főhadnagy úrnak alázatosan jelentem, vállaljuk.

A barakkok mögött akadozó motordörgés hallatszott. Három ormótlan jármű a havon csúszkálva próbált lendületet venni. A fegyelem egyik pillanatról a másikra fölbomlott, pár katona megfordult, és rohanva igyekezett a teherautók felé.

– Németek! – üvöltötte a főhadnagy. – Megállj!

A katonákkal zsúfolt kocsik meg egy vezérkari személyautó a magyarokra ügyet sem vetve dübörögtek. Döbörhegyi hiába kiáltozott kétségbeesetten, meg sem hallották. Végül egy teherautó lefulladt, a többi is megállt, páran leugráltak, hogy megtolják, a többi a magyarokra fegyvert fogott.

– Auswärt! Heraus! – ordították, közben csatoltak a závarzatok. Látszott, a németek komolyan veszik. Egy lihegő baka a fenyegetéssel mit sem törődve, a deszkába kapaszkodva próbált följutni. Mellét a kattogó géppisztolysorozat darabokra tépte. A többiek rémülten megtorpantak. A vezérkari kocsiból kiugrott egy őrnagy, és felüvöltött:

– Und sofort!

A lefulladt teherautó motorja beindult, a németek felugráltak a platóra, az oszlop meglódult, és imbolyogva elpöfögött. A magyarokra szegezett fegyverek világossá tették, senkit sem vesznek föl.

– Jó, hogy nem vágtak közibénk kézigránátot – suttogetta valaki.

– Annyi eszük nekik is van. Túl közel voltunk.

Több szó nem esett. A fronton annyi halált láttak, hogy a tetemet meg sem nézték. Az őrség fölállt, a többiek besorjázta a barakkba, és nekiálltak tüzet rakni. A nyirkos deszkák, gallyak, facsonkok nehezen gyulladtak meg, végül ritkás füstöt eregetve lángra kaptak. Volt, aki konzervhúst próbált melegíteni, mások guggolva, üres tekintettel bámulták a tüzet. Étvágyukat még a fárasztó menetelés sem hozta meg. Egyikük a hó alatt kaparászva talált egy üveg zsákmányolt vodkát, meghúzta, körbeadta, mígnem az utolsó csöppig elfogyott. Szolgálatban inni tilos, de ezúttal az altisztek is elnézték.

A didergő éjszaka eseménytelenül telt. Csupán távoli ágyúdörgés, fegyverropogás hallatszott. Az őrségváltás rendben lezajlott, a katonák nagy nehezen elbóbiskoltak, sűrűn fölriadtak, közben

az előttük húzódó irdatlan távolságon tépelődtek, és azon, hányan fogják túlélni. A visszavonulás a sivár hómezőkön kilátástalannak tűnt.

Csikorgóan fagyos virradat, szállongó hóesés, az őrség botladozó léptei: így kezdődött a másnap. A katonák csajkájukban cikóriát melegítettek, felhőrbölték, hosszan elnyúló menetoszlopba rendeződtek, és indultak tovább. A távolban egy falucska látszott. Pár tucat izba¹, ki-dőlt-bedőlt deszkakerítés, rekedten ugató girhes kutyák...

– Nincs ezeknek semmijük – sóhajtott a géppuskás.

– Kenyerük csak van! – felelte valaki.

– Azt a keveset is vegyük el?

A főhadnagy rájuk hörrént:

– Eszükbe se jusson! Együk a magunkét, míg kitart. A házak közt bujkálhatnak partizánok is. Legjobb, ha a települést nagy ívben elkerüljük.

A parancs elhangzott, a katonák irányt váltottak, és talpaltak tovább. Még csak az kéne, hogy tűzharcba bocsátkozzanak. Ha a falucskában partizánok rejtőznek, az alakulatot fölfedezik, és van rádiójuk, a visszavonulásnak lóttek. A félszázadot a szovjetek teherautókon hamar utoléri, körbeveszik, és lelövöldözik, mint a nyulakat. A síkon nincs hová rejtőzni.

A kerülő a térdig érő hóban keserves volt, de legalább a szél nem támadt föl. Délben meg kellett állniuk. Döbörhegyi az eget bámulta, és füllett, közelednek-e repülő, csapatszállító teherautók, páncélosok, de a kihalt pusztaságon nem mozdult semmi. A katonák befalták a konzervjeiket, a dohányosok rágyújtottak, vagy a pipájukat tömködték, és várták a parancsot. A hadnagy az iránytűjével babrált, széthajtogatta a térképét, hosszan vizsgálta, végül pattogva közölte:

– Irány északnyugat. Valahol csak megtaláljuk a hadosztálytörzset. Tán Ilovoszkoje környékén. Vasútállomása, tábori repülőtere van. Indíts!

ÖT NAPON ÁT VÁNSZOROGTAK, míg eljuttak Ilovoszkojébe. Senki sem dőlt ki, de pár katonát a végkimerülés környékezett. Mire megérkeztek, a repteret Csukás Kálmán őrnagy felrobantatta, a pilóták a kitörést fontolgatták. A városkához a szovjetek gyors ütemben közeledtek. A félszázad a lehető legrosszabb helyre került. Élelmiszert ugyan sikerült vételezniük, de útmu-

¹ gerendakunyhó

tatást nem kaptak. Kiderült, hogy a felmentésre szánt német Cramer hadtestet későn vetették be, mi több maga is fölmorzsolódott. A visszavonulást fedező I. magyar páncéloshadosztály majdhogynem megsemmisült. Alig ötszáz katonája, egyetlen könnyű tankja és rohamlövege maradt. A sítalpas gyalogság és a sebesen mozgó szovjet páncélosok a visszavonulókat pár nap alatt utolérték, és tizedükre ritkították, a sebesülteket lefegyverezték, és kihajtották a síkra. Tudták, hogy a menekülést aligha élik túl. Ráadásul Jány Gusztáv vezérezredes, a II. magyar hadsereg főparancsnoka a visszavonulást kerek percc megtiltotta, noha von Witzleben tábornok nem ellenezte. Végül Stomm Marcel gróf altábornagy nem tehetett mást, a hadtestet feloszlatta, és kiadta az utasítást: „...mindenkinek saját belátására bízom jövődjét, mivel élelmet, lőszert és végrehajtható feladatot adni nem tudok.”

A közleményt a főhadnagy és emberei döbbenetben hallgatták. Ráeszméltek, hogy végképp magukra maradtak. Még azt sem tudták, pár napja Stomm és törzse szovjet fogságba került.

A pilóták és a műszaki személyzet azt tervezték, meneküléskor együtt maradnak, ugyanígy a gyalogság és a tüzéralakulatok, mondván, kisebb csoportokban tán kevésbé szűrnak szemet, és könnyebben jutnak élelemhez is. Bár a repülőgépes felderítés derült napokon hamar észreveszi őket, a csekély létszámot jelentéktelennek tartják. Döbörhegyi az elgondolással messzemenően egyetértett. A rémült emberek hajlamosak tömegbe verődni, ezért jobb, ha szétválnak, ki-ki úgy menekül, ahogy tud. Rátermett tisztekkel, kitartó altisztekkel és bakákkal az esély megnövekszik.

Másnap hajnalban a félszázad távozásra készen felsorakozott, és várta a főhadnagy parancsát. Az irdatlan hómezőt távcsővel méregette, majd felüvöltött:

– Szétszóródva utánam indíts!

Az alakulatok egy része llovszkojét már el is hagyta, a többiek tanácstalanul toporogtak. A maradéktól elköszönni senkinek sem volt kedve. A főhadnagy úgy vélte, az a dolga, hogy a saját embereivel törődjön, hiszen a hadsereg vezetősége is belátta tehetetlenségét. A fölmentésre szánt Cramer hadtest megsemmisülése és a nyomasztó szovjet túlerő a reményt csírájában taposta el.

Másnap a félszázad kettévált. Ötven katona kilométerekről látszik. Még hóköpenyük sincs, hogy a mozgást valamelyest álcázzák. Végül kénytelenek voltak három rajra oszlani. A főhadnagy az elsőt egy őrmesterre bízta, a másodikat a géppuskás szakaszvezető alá rendelte, a harmadikat utóvédként maga irányította. Félórás időközben indultak tovább. Nemsoká hóvihar támadt, a sűrű szemcsék a szemükbe vágtak, a látás úgy megnehezült, hogy egymásba kellett kapaszkodniuk, mégis menniük kellett, ha nem akartak megfagyni. Döbörhegyi csak attól rettegett, hogy eltévednek, és addig járnak körbe, míg a szovjetek karjaiba futnak. A többiekkel való találkozást már-már föladta, hiába állapodtak meg, hogy hajnalban bevárják egymást. Vakon kóvályogtak, a főhadnagy csaknem percenként vizsgálgatta az iránytűjét, mert a vihar nem csitult, végül egy domb alá kuporodva várták, hogy enyhüljön. A szél szakadatlan zúgott, de az előbbre jutásban akadályozta a szovjeteket is. Bár idejük jócskán van, teherautóikkal és páncélosaikkal az irdatlan távolságon át a menekülőket könnyen utoléri.

Nem tehetek mást, úgy-ahogy összebújva a domb alatt éjszakáztak. A csontrepesztő fagyban senki sem mert rágyújtani, mert ahhoz le kellett volna húznia a kesztyűjét. Gyulladt szemekkel, kialvatlanul, dideregve várták a virradatot. Napkeltekor a jeges szél elállt, végre kisütött a nap, és fölmelegítette a levegőt. A katonák hosszan elnyúló libasorba rendeződve megindultak, a főhadnagy az élen, a többiek ritkásan utána. Szünet nélkül vánszorogtak, míg a távolban megláttak egy formátlan kupacot. Döbörhegyi a távcsővényt vizsgálgatta, végül kényszeredetten közölte:

– Jó lenne megnézni.

Elszörnyedtek.

A második raj hullaheggyé fagyott. A csoportot a szovjetek előző este bekerítették, és ronggyá lőtték. Vérük golyó lyuggatta köpenyeiken lemezekbe fagyott, behavazott szemek az üres eget bámulták. Halál még ennyire visszavonhatatlannak nem tűnt, noha a bajtársak láttak eleget. A tetemek közt valaki hirtelen megmozdult. Csoda, hogy az éjszakát túlélte. Őt is eltalálták, de a golyót szétlapult tábori kulacsa és a derékszíja fölfogta. Dermedten próbált lábra állni, jobbról-balról megtámogatták, és talpra segítettek. Tántorogva, ujjait dörzsölgetve imbolygott, párás lehelete füstként szálldogált.

– Hogy történt? – förmedt rá Döbörhegyi.

Amaz nagy nehezen összeszedte magát, és belekezdett:

– Főhadnagy úrnak alázatosan jelentem, a ruszlik körbevettek, oszt' ránk támadtak. Előtte a géppuskás – tuggya, a szakaszvezető – meglátta őket. Odarohant a ruszlikhoz, hogyaszongya: „Én kommuniszty! Veres vagyok! Krasznaja!” Húsz lépést sem tett, lelőtték. Azé' fekszik ottan – mutatott a görcsbe rándult tetemre. – Bolsevik vót, de neki se kegyelmeztek.

Döbörhegyi maga elé morogta:

– Bot a küllők közt... Isten nyugosztalja. Katonák! Szedjék össze a maradék élelmiszert, és indulás! Észnél legyenek! A vörösök előttünk haladnak. Jó lenne elkerülni őket.

Amit lehetett, összekapkodták, és görnyedten megindultak. A napsütés kitartott, ami jó is, rossz is. A sík terepen a szakasz kilométerekről látszott, így hát a szovjetek könnyen felfedezhették. Kora délután szétszórt hullákra bukkantak. Az első rajt is körbevették, és pár sorozattal letartolták. Senki sem maradt életben. A lövöldözést a második csoport tán meghallotta, de a villámgyors rajtaütésre az elcsigázott katonáknak sötétedéskor nem volt idejük felkészülni. A túlerő ellen egyébként is hiába védekeztek volna.

A szakasz vánszorgott tovább.

Úgy tűnt, a gépesített szovjet gyalogság a visszavonuló csapatokat messze előttük úzi-kergeti. Idő kérdése, hogy menet közben beléjük botlanak, vagy pár különítménnyel visszafordulnak, hogy a lemaradókat felkutassák és megsemmisítsék. Jó szerencse vagy isteni kegyelem kell ahhoz, hogy a támadókat, netán a partizánokat elkerüljék.

A ködös tájon a szél hol föltámadt, hol elült, olykor kisütött a nap, de a hideg nem enyhült. Fogytán volt a konzerv, a cikória és a penészes kenyér. A főhadnagy látta, hiába takarékoskodnak, egy hetet sem bírnak ki. Pár nap után tizenkét emberéből heten kerek perec közölték, nem mennek tovább. Ott döglönek meg, vagy szovjet fogságba esnek; az is jobb, mint a lassú fagyés éhhalál. Döbörhegyi semmit sem tehetett. Az elkeseredést az óráról órára romló időjárás meg a társtalan vergődés addig szította, míg az emberek föladták. A főhadnagy a zendülőket a példa kedvéért agyonlövehette volna, de olyasfajta tehetetlen nyomorúsággal szembesült, amellyel

még a fronton, pergőtűzben sem találkozott. Nem vitte rá a lélek, hogy kivégeztesse a saját embe-reit, akikre különben is a halál várt. Kénytelen volt a lemaradókat a sorsukra hagyni, és négy katonájával a térdig érő hóban tovább-botladozni. A szerencsekerék végül az utolsó percben fordult. Egy elhagyott német táborra bukkantak, élelmiszerral, posztóköpenyekkel, pár zsákmányolt orosz kucsmával. Letépték róluk a vörös csillagot, és a sisakjuk helyett a fejükbe nyomták, felhúzták a bélelt német bőrkesztyűket is.

– De jó holmijuk van a rohadékoknak! – vi-gyorgott egy baka, mire a másik:

– A nímet mög a szovjet tuggya, mi az orosz tél! Minket mög ideevett a fene szellős rongyokban. A honvédköpeny szétázik, oszt' a jég ráder-med. Kevés vón' egy kiadós tavaszi viharban is.

Továbbcaplattak.

Borús gondolataikat eloszlatta, hogy még élnek, és vastag köpenyeikben, bélelt kesztyűikben meg az usankákban a hideg kevésbé gyilkos. Közben valamelyest az idő is enyhült, a jeges hó fölengedett, könnyebb volt haladni. Úgy látszik, a szovjetek mégsem fordultak vissza, vagy más irányban vonulnak tovább. Két napon át zavartalanul meneteltek, míg egy rommá lőtt kisváros környékén egy magyar táborra bukkantak. A katonák a városka vasútállomásán csatlakoztak a többiekhez, és segítettek a marhavagonokat berakodni. Pár óráig tartott, közben pihenésként elcsámborogtak, dohányoztak, és a sivár tájat nézegették. A tisztek közt voltak, akik az embereiket úgy-ahogy összetartották, mások üres tekintettel baktattak a vágányok közt. A tábori postát sem osztották ki, mondván, fene tudja, a szovjet támadást hányan élték túl. A névsorolvasással nem érdemes bajlódni. Majd a következő csomóponton arra is sort kerítenek.

A demoralizált tiszteket egy Ibrányi nevű al-ezredes nagy nehezen fölrázta, visszarendelte a bakákhoz, és parancsot adott, hogy a rakodást legalább a látszat kedvéért irányítsák. Kora este felé végeztek, a katonák fölkapaszkodtak a vagonokba, az aprócska gőzmozdony fűjtatva megindult. A főhadnagy rossz érzésekkel, de kiadta a parancsot: szálljanak föl. Legszívesebben gyalogvást folytatta volna, mert erősen tartott egy szovjet légitámadástól. A szerelvény a havas lapályon hernyóként araszol, a füst meg a korom kilométerekről látszik. Könnyen eltalálják. Nekik

leghátul jutott hely. Ismét szerencsájük volt. A szovjetek a szerelvényt másnap hajnalban lebombázták. Csak az utolsó kocsi maradt ép, bár a légnyomás az ottaniakat is megszedítette.

Lekaszálódtak, a főhadnagy a többieknek szóltan búcsút intett, és négy emberével újfent nekivágott. A jeges szél állandósult, és arcukba csapott, mint a penge. Hiába tekerték be sállal az arcukat, a jégzemcsék a szemükbe sodródtak, és a bőrüket tűkként szurkálták. Délfelé kimerülten megálltak, pár falatot ettek, aprócska tüzet raktak egy ócska, elhagyott szán deszkáiból, havat olvasztottak, és cikóriát főztek a megmaradt kevés kockacukorral.

– Végül is mindegy – morogta Döbörhegyi –, a hómezőn csak a vak nem lát.

Napszálltakor egy romos csűrbe húzódtak. A főhadnagy egy bakát előreküldött, hogy nézzen szét, de ember sehol, a foghíjas kerítés a hóba süppedt, a deszkaajtót a szél ki-be csapkodja. Egy szovjet járőr a tákolmányt nyomban körbevenné, de muszáj ott éjszakázniuk, máskülönben halálra fagynak.

Este a koromsötétben a katonák beszélgetéssel próbálták magukat bátorítani. Döbörhegyi hallgatott, hogy tisztként ne zavarja a társalgást, és az örökös „főhadnagy úrnak alázatosan jelentem” megszólítással sem lassítsa. Egy baka végül rákérdezett:

– Tessen mondani... Főhadnagy úr szerint a háborút elveszítjük?

Döbörhegyi habozva válaszolt:

– Részünkről biztosan. A szövetségeseknek a németek sem bírnak ellenállni. Csak az a kérdés, mit hoz a béke. Fegyverletételt és újabb Trianont?

– Akkor hát mibe' reménykedjünk?

– A kitartásban. Ahogy ezer éven át. Védjük a határainkat. Nem úgy, mint 1918-ban. A bolsi csőcselék bomlasztott, irtotta a parasztokat, és föllázította a háborúba belefáradt embereket. Többet ártott, mint a frontokon az ellenség. A belső mételty a külsőnél kártékonyabb és veszedelmesebb. Az a megszállók szálláscsinálója.

– Ezt hogy teccik érteni, főhadnagy úr?

– Van egy mondás: minden országnak el kell tartania egy hadsereget. Ha nem a sajátját, akkor a hódítóét.

– Megpróbáljuk?

– Azért vagyunk katonák.

– Kérdezhetek még, főhadnagy úr?

– Bökje ki!

– A németek lelőtték egy bajtársunkat. Tuggya, aki a kocsijukra fölmászott vón'. Főhadnagy úr mit szól hozzá?

– A Ludovikán volt egy tanárom, Borsfay vezérőrnagy. Ő mondogatta: együttérés legföljebb a nemzetek közt létezik. Bajtársiasság a szövetségesek közt. Életveszedelemben annak is vége. Testvériesség csak a családban él, míg Isten országa eljön... De az még odébb van.

– Ha főhadnagy úr megenged egy utolsó kérdést...

– Legyen.

– Halálunk előtt mire gondolunk?

– Borsfay harcolt az első világháborúban. Azt mondta, a haldoklók az anyjukat vagy a gyerekeiket szólítják. Ő szegény nem, mert zászlós fiát a bolsevikok agyonlőtték. A frontot megúsza, a vörösterort nem. Fogalmam sincs, halálos ágyán az öreg kire-mire gondolt. Na, jóccakát.

A KÖVETKEZŐ PÁR NAP keserves volt. A jeges szél próbára tette a legszívósabbakat is. A bélelt köpeny, a kucsma és a kesztyű nem sokat segített. A vánszorgás a hóviharban kilátástalannak látszott, míg eljutottak egy szétlőtt falucskába, s egy istállóba rejtőztek. Tüzet raktak, közben a főhadnagy a lángok mellett vizsgálta a térképét.

– A települést Scsucsjénak hívják – közölte.

– Partizántanya volt. A németek elpusztították, a lakosságot kiirtották.

– Ilyen a háború – bölcsekedett egy legény.

– A gyerekeket is... Mintha bármiről tehettek volna. Ekkora embertelenségre nincs mentség. Azt a háború sem igazolja.

Egy beszédes kedvű baka békítőleg kérdezte:

– Főhadnagy úr, kérem... A vaskeresztet mér' teccet kapni?

– A hadseregarancsnok így látta jónak.

Döbörhegyi odébb húzódott, elvackolt, és próbált aludni. Nem ment. A baka bizalmaskodó kérdése fölzaklatta, és előhívott pár nyomasztó emléket. A fickó fél éve szolgál, jószerivel még újonc. Nem sokat tudhat az ukrainai harcokról, az előretörésről, az iszonyú vérveszteségről, a felszerelés hiányosságairól, a sűrűn lerobbant Turán páncélosokról meg az ellátás nehézsé-

geiről. Könnyű menetre nem számítottak, de a német propaganda elnyomta a kételkedést és a veszélyérzetet. Bár a józanabb főtisztek hamar fölismerték az utánpótlási vonalak hosszúságát, a rossz utakkal járó nehézségeket, a tipródást a marasztaló sárban, a fellobbanó partizánharc rémségeit meg az oroszok mélységes hazaszeretetét, mely kitartott a legsúlyosabb kudarcok és a visszavonulás idején is. Ahhoz legföljebb az 1848-as forradalom és szabadságharc hasonlítható, melyben egy Döbörhegyi őrnagyként szolgált. Végül Világosnál neki is le kellett tennie a fegyvert.

A főhadnagy hamar ráébredt: az irdatlan távolsággal nem fognak bírni. A szovjeteknek van hová visszavonulniuk. Gyáraikat óriási erőfeszítéssel az Urálba telepítették, a német hadiüzemeket az angolszászok éjjel-nappal bombázzák. Bár a bolsevik és a náci diktatúra egyaránt hatékony, a lakosság iszonyú árat fizet érte, nem szólva a zsidókról. A főhadnagy sose volt oda értük, de üldözésüket nem kívánta. Hát még az embertelen bánásmódot a munkaszolgálatosokkal, kik éppúgy az életüket kockáztatják, mint a fegyveresek. A kezdődő deportálást is utálta. Ügyészi eljárás, bírósági ítélet nélkül bárkit elmarasztalni, csak azért, mert zsidó, törvénytelen. A méltányosságot szülei és apósa, Turcsányi Pál ezredes mélyen belevésték. Ezért tud jó parancsnoka lenni alantasainak, a tisztársak ezért kedvelik, meg azért a hajthatatlan következetességért, melyet a katonák kivált megbecsülnek.

Kavargó emlékei lassacskán elhalványultak, míg zavaros álomba merült.

A tüzeckét virradatig felváltva táplálták. Éjszaka csak a lángok ropogása, horkolás, nyögés, szélzúgás hallatszott. A jeges lég a repedéseken át a csűrbe hatolt, és majd eloltotta a tüzet, de az arra jó volt, hogy reményt keltsen. Menekülőknak az a legfontosabb.

NAPOKON ÁT VÁNDOROLTAK, beesett, borostás arccal, a hóiharban görnyedezve, bár a málha megfogyatkozott. A főhadnagy tudta, fegyvereik a szovjet géppisztolyok, golyószórók, aknavetők ellen hatástalanok, de a puskák, a lőszer meg a kézigránatok elhajigálását keményen megtiltotta. Neveltetése, kiképzése nem tűrte, hogy a harctéren hagyják. Valamiképp gyáva-ságnak tekintette, jöllehet tudta, őt szuronyos Mannlicher és Frommer tiszti pistolya mit sem

ér. Szovjet gyűrűben legjobb, ha feltartott kézzel megadják magukat. Ha tűzharcba keverednek, pár percnél nem tart tovább. Akkor is, ha ellenállásra nem kerül sor. Márpedig a katonák épségéért ő felel.

A kihalt síkon alig látszott mozgás. Ötönap jó messze feltűnt egy farkasfalka, a hóbuckák közt eltűnt, majd romos falucskák, tanyaépületek, szétlőtt ütegek, elhagyott felszerelés, hevenyészett hadisírok sorjázta kilométereken át. A jeges szél és a nyomasztó táj a végsőig megviselte a katonákat. Hiába tudták, az ínszakasztó menetelés az egyetlen esélyük, legszívesebben lefeküdtek volna. Jöjjön a fagyhalál, ha nincs menekvés. Csakhogy a pislákoló életosztón a kimerültségnél mégiscsak erősebbnek bizonyult. Hadifogságban sem reménykedhettek. Látták, mi történt az első és a második szakasszal. Megadták magukat, mégis halomra lötték őket.

Talpalás-bukdácslás közben a főhadnagy azon tűnődött, téli háborúra – egyáltalán, bármiféle háborúra – a legalaposabb kiképzés sem képes fölkészíteni. Békeidőben az elméleti tárgyakon kívül az alaki foglalkozás és a hadgyakorlat játék, mely a valóságban vagy beválik, vagy nem. A bánásmód az alantasokkal többséyes. Hiába tanítják, jócskán függ az altisztektől, a felettesektől, főképp a legénységtől, vagyis az emberanyagtól. A parasztkölykök jófajta, mert a kemény munkához korán hozzászoknak, szavukat betartják, a gazdálkodás fegyelme meg az előrelátás szinte a vérükbe ivódik. A katona- és csendőrfiakkal sincs gond. A munkásfiatalok szorgalmasak, a mestert, a művezetőt tisztelik, tudják, mi a technológiai fegyelem. Kevés kivétellel legrosszabb az úgynevezett szabadgondolkodó értelmiségi. Túl érzékeny, színes fantáziák közt csapong, kitartása jócskán hagy kívánnivalót maga után. Sérülékeny lelke nem háborúba való.

Döbörhegyi tudta, mint minden általánosítás, spekuláció ez is, de a tapasztalat mást mutatott. Vagy csak neki nem volt szerencséje? Pár karpaszományos gazdász, orvos, tanár- és mérnök-hallgató helytáll a fronton is, de... Eddig kivételnek tűntek.

Déltájt a messzeségben egy városka bukkant föl. Az égre mozdonyfüst kanyargott, távoli sípolást hallottak. A katonák megkönnyebbült sóhajára könnyökölni lehetett. Egyikük engedelmet

kért, hogy félreállhasson pösölni. A főhadnagy biccentett, a baka tíz lépést odább ballagott, s ment volna tovább, de egy robbanás a levegőbe hajította. Taposóakna, amelyet a hó elfödött. A dőrej abbamaradt, a légnyomásban a többiek megtántorodtak, fölegyenesedtek, de a rettenetől mozdulni sem bírtak.

– Csak odáig köllött vón’ eljutnia – motyogta egy legény.

– Tegnap tötötte be a huszonkettőt – vágta rá a másik.

A főhadnagy csak annyit mondott:

– Indulás.

Időben el kell érniük a vasutat, hátha a városkát kiürítik. Visszavonuláskor számít minden perc. Meglódultak, és talpaltak tovább.

– Szegínyt utolérte a sors – suttozta az újonc, csak úgy maga elé, hogy Döbörhegyi ne hallja, s ne gorombítsa le. Kíméletlennek gondolta, mert hogy a menekülés során nemigen állt szóba senkivel. Az öreg katonák persze tudták, kimerülten, a fagyhalál környékén a társalgás erőt emészt föl. Különben is, miről beszélgettek volna? Ki-ki a maga bajával elfoglalva örül, ha megéri a másnapot. Azt is tudták, a főhadnagy terhei nyomasztóak. Ha nagy nehezen hazajutnak, a történekről jelentést kell írnia, beleértve, hogyan vesztette el az embereit, terheli-e felelősség őt és a parancsnokságot, tehetett-e valamit, hogy életben maradjanak. A ludovikás tisztképzés szigoráról mind hallottak, meg arról, hogy az előírások megkerülhetetlenek. A rangkülönbség meghatározó, lefelé-fölfelé egyaránt, de egy hadseregben háborús körülmények közt nem lehet másképp.

A település jó óra múlva is távolinak látszott. Mintha szökne előlük, a föltámadó havazásban körvonalai is halványulni kezdtek. Borzasztó lenne, ha míg odaérnek, kiürítenék, s az utolsó szerelvény elszakatolna.

Döbörhegyi felüvöltött:

– Megállj!

A katonák rémülten megtorpantak. Hátha a főhadnagy fölfedezett egy újabb aknát. A többieket hátraparancsolva óvatos léptekkel megindult. A hóból tizenöt-húsz méterrel odébb kilátszott egy zöldre festett katonaláda. Nem lőszert tartalmaz – akkor fémből lenne –, de súlyos, mert jobbról-balról egy-egy fogantyú függ rajta. Döbörhegyi gyanította, mi van benne. Tetejét egy mozdulattal fölrántotta. A láda teli volt hadi érmekkel, keresz-

tekkal, kitöltetlen dicsérő és előléptetési űrlapokkal. Arra szolgál, hogy a parancsnokok a fronton az arra érdemeseket helyben kitüntessék.

– Ne jusson a szovjetek kezére – morogta. – Egy ember hozzám!

Kirángatták a hóból, azzal sietősen megindultak. A többiek rettegtek, hogy a láda a talpalást lelassítja, de szólni nem mertek. Harmadszor is szerencsájük volt; egy ócska szán feléjük igyekezett. Bevárták, föllódították a ládát, s az ukrán kocsis mögé kapaszkodtak, de a tehervonatot így is épp csak elérték. Már mozgásban volt. A zsúfolt szerelvényen a katonák szó nélkül helyet szorítottak, a vagonok tetején páran távcsővel vizslatták az eget. Parancs szerint közelgő légitámadás esetén az embereknek a platókat szét-szóródva futólépésben el kell hagyniuk. Nem kellett kétszer mondani. Legtöbben a marhavagonok ajtajából meg a pőrekocsikból a derült kék eget fürkészték, és hallgatták, közelednek-e bombázók. Így ment estig, végül a szerelvény szenet és vizet vételezni megállt egy rommá lőtt pályaudvaron. A tisztok szigorúan meghagyták, a kocsikból senki se léphet ki. Eszükben sem volt. Alig várták, hogy a vonat elinduljon.

Álló éjszaka zötyögtek. Hajnalban egy indóháznál újfent megálltak, a katonák gémberedett tagjaikat dörzsölgetve kiléptek a hóra, persze akkor is az eget méregették. Valamelyest megnyugodtak, mert a növekvő távolsággal a szovjet bombázók hatósugarából versztárról versztárra kijebb kerültek – hacsak tábori reptereiket át nem telepítették.

– Ahhoz idő kell – mondta egy százados. Döbörhegyihez fordult:

– Mit cipelnek a ládában?

– Százados úr, tele van magyar kitüntetésekkel. Nem volt szívünk a bolsikra hagyni.

– Elment az eszük? Meddig hurcolják?

– Visszük, amíg bírjuk.

Amaz repedten elvigyorodott:

– A fronton megértem ezt-azt, de ilyet még nem. Na, főhadnagy, tedd, amit jónak látsz. Ha eljutunk egy hadkiegészítő parancsnokságra, leadhatod. Bár úgy tudom, előttünk németek vannak.

– Nekik nem adom át. Százados úr, kérlek, szót se róla. A láda a Magyar Királyi Honvéd Főparancsnokságot vagy a Hadügyminisztériumot illeti. Senki mást.

A százados fejét csóválva föllépett egy pőrekocsira, majd sorban a katonák, a mozdony sípolt, és zötyögve nekivágott a pusztaságnak. A kimerült bajtársaknak eszükbe sem jutott a ládáról kérdezősködni. Konzervet kanalaztak, nyirkos kenyerüket rágcsálták, dohányoztak, és várták, hogy eljussanak legalább a határig. Beregszászon vonatot cseréltek, az előző szerelvény indult vissza a frontra.

– Szerencsétlenek... – morogta valaki.

– Kuss! – förmedt rá egy őrnagy.

– Örüljön, hogy a visszavonulást megúsza. Mióta szolgál?

– Őrnagy úrnak alássan jelentem, egy hónap híján két esztendeje. Még szabadságon se vótam.

– Én se. Na, lóduljon!

AHOGY A SZERELVÉNY KIJUTOTT az Alföldre, a háborús pusztítás nyomai alig látszóttak, inkább az, hogy a mozgósítás miatt a falvak jóformán elnéptelenedtek, a dülőkön üres vagy félig rakott szekerek döcögnek, a határban az asszonyok és gyermekek tétován bóklásznak. A férfinépet behívták a legifjabb korosztályokig. A földműves katonák hamar megértették, ez a kivézés előfutára. A mezővárosok gyáraiban még folyt a termelés, az is félgőzzel. Hiányzott a munkáskéz, a hit megfogyatkozott, s nemhogy a győzelem, a védekezés is reménytelennek tűnt. A vonaton a közkatonák a tiszteket hiába kérdezték, választ nem kaptak, legföljebb egy bosszús legyintést. A front után rosszabbra számítottak, de a mozdulatlan táj leverő. Késő ősszel is lenne dolog, csakhogy nincs, ki elvégezze.

A kerekek közönyösen csattogtak, a mozdony a váltók előtt lassított, majd szuszogott tovább. Az állomásokon átrobogtak, Nyíregyházán és Hatvanban megálltak szemet és vizet vételezni, a katonák lekaszálódtek, és kedvetlenül ácsorogtak a vágányok közt. A hazatérést nem így képzelték, bár ünneplő tömegre, virágkoszorúra, lelkesítő beszédekre nem számítottak. Végül Budapest határán a távolban fölfedezték a közeledő szovjet páncélos csapatokat, mögöttük a menetoszlopot. A népes Keleti pályaudvar nyüzsgött, de látták, a fejük búbjáig fölbatyuzott utasok menekülnek. November elsején ónos eső szi-

tált, a kihalt utcákon jármű alig közlekedett, bár még jártak a villamosok. A peronon a tisztek a legénységet századonként fősorakoztatták, de a főhadnagy háromra fogyatkozott katonájával meg a ládával nem csatlakozott a többiekhez. Minek is? Nem tartoznak sehová.

Megindultak a Lánchíd felé, mert a várba arra vezet a legrövidebb út. A pesti oldalon megálltak, hogy továbbengedjenek egy leventealakulatot. A tizenéves ifjak csattogó bakancsaikkal olyan katonásan lépkedtek, mint egy jól képzett menet-század. A főhadnagy sóhajtva elfordította a fejét. Máskor a parancsnoknak tisztelgett volna, de ezúttal eszébe sem jutott. A fiatalok sorsán sem volt kedve töprengeni. Fegyelmük és bátorságuk lelkesítő lenne, csakhogy az áldozat hiábavaló.

Keresztülbaktattak a hídon, és nekivágtak a Királylépcsőnek. A láda nehéznek tűnt, mint az ólom, de ha ekkora távolságról cipelik, csak nem adják föl az utolsó métereken. Csuromvizesre ázva egy pihenővel fölhurcolták a Főőrség épülete elé, megálltak, és várták, hogy egy strázsa kijöjjön. Az emeleteken csak pár ablak világolt, a téren alig pislákoltek a gázkandeláberek, a kihalt téren senki sem járt, a szakasz nem mozdult. A főhadnagyot és embereit üres tekintettel bámulták, végül előkerült egy parancsörtiszt, csodálkozva Döbörhegyi elé dobbant, és rámordult:

– Mi járatban?

A főhadnagy feszesen tisztelgett.

– Válaszoljon!

– Alezredes úrnak alázatosan jelentem, hoztunk egy ládát.

– Honnan? – bár az elcsigázott katonákat méregetve a kérdés indokolatlannak tűnt.

– A frontról.

– Nyissa ki!

Döbörhegyi megemelte a födelet, s egy lépést hátrált. Gondolta, ha az alezredes kíváncsi, rákérdez, s akkor jöhet a szóbeli jelentés.

Amaz belepillantott, fölvonta a szemöldökét, végül csak annyit mondott:

– Dicséretes. Lelépni!

A katonák az alakiságnak eleget téve szögletesen megfordultak, és pár lépéssel beleolvadtak a zuhogó esőbe.

2020